

Практична робота № 1.

Аналіз шкільної навчальної програми та підручника з екології. Складання календарно-тематичного плану.

Завдання. Засвоїти прийоми методичного аналізу шкільних програм і підручників, методичної літератури для вчителя і книг для учнів з екології. Навчитись планувати роботу вчителя екології, використовувати при цьому шкільні програми, підручники та методичну літературу.

Обладнання й матеріали: шкільні програми і підручники з екології; робочі зошити учнів; бібліотека основної методичної літератури для вчителя і книг для учнів; зразки перспективних (календарних і тематичних) і поточних планів.

Аудиторна робота:

1. Проаналізувати навчальні програми: навчальна програма з «Екології» для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний рівень); навчальна програма з «Екології» для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (профільний рівень).

2. Вивчити пояснювальну записку до програм з екології для загальноосвітньої школи, визначити зміст програми та її структурні елементи.

3. Користуючись програмою з «Екології» для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний рівень) та кількістю годин відведених на вивчення цієї дисципліни (таблиця 1) скласти календарно-тематичний план (таблиця 2).

Таблиця 1

<i>Рівень змісту</i>	<i>Екологія</i>	
	<i>10 клас</i>	<i>11 клас</i>
Рівень стандарту	–	0,5 год.
Академічний рівень		
Профільний рівень	2 год.	2 год.

Таблиця 2.

<i>Номер уроку</i>	<i>Дата проведення</i>	<i>Загальна назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Тема кожного уроку</i>	<i>Примітка</i>

4. Ознайомитися із змістом підручників: «Екологія. 11 клас. Рівень стандарту, академічний рівень» авторів Л.П. Царик, П.Л. Царик, І.М. Вітенко (Київ, Генеза, 2011); «Екологія. 10 клас. Профільний рівень» авторів Л.П. Царик, І.М. Вітенко, П.Л. Царик, (Київ, Генеза, 2010); «Екологія. 11 клас. Профільний рівень» авторів Л.П. Царик, І.М. Вітенко, П.Л. Царик, (Київ, Генеза, 2011).

Проаналізувати їх за наступним планом:

- особливості мови підручника (діалогічна, практична, інформаційна);
- відповідність змісту чинній програмі;
- індивідуальних вікових психолого - фізіологічних особливостей учнів;
- логіка викладу навчального матеріалу;
- точність, образність висловлювань;
- визначення понять, їх доступність;
- науковість викладу матеріалу;
- реалізація дидактичних принципів: наступності, системності, практичності, міжпредметних зв'язків (інтегративності), індивідуального підходу.

Позааудиторна робота:

1. Користувачись програмою з «Екології» для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (профільний рівень) скласти календарно-тематичний план відповідно до таблиці 2.
2. Скласти картотеку навчальних посібників з екології.
3. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота № 2.

Організація підготовки вчителя до навчально-виховного процесу з екології

Завдання. продовжити прийоми методичного аналізу шкільних програм і підручників, методичної літератури для вчителя і книг для учнів з екології. Навчитись організовувати роботу вчителя екології, заповнювати класний журнал як вчитель-предметник, визначати навчально-виховні завдання уроків з екології відповідно до теми і завдань уроку.

Обладнання й матеріали: шкільні програми і підручники з екології; робочі зошити учнів; зразки класних журналів.

Аудиторна робота:

1. Описати матеріально-технічне забезпечення кабінету екології.

2. Вивчити інструкцію ведення класного журналу.

Інструкція ведення журналу вчителя – предметника.

Дату проведення уроку вчитель-предметник має записувати дробом: у чисельнику вказувати дату, а у знаменнику - місяць поточного року. Наприклад, запис «04/09» означає, що урок проведено четвертого вересня.

Поточна оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом, що засвідчує дату проведення заняття, коли здійснювалося оцінювання учня (учениці).

Тематична оцінка виставляється до класного журналу в колонку з надписом Тематична без дати.

При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. При цьому проведення окремої тематичної атестації при здійсненні відповідного оцінювання не передбачається.

Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній(я) на уроках протягом вивчення теми, не виконав(ла) вимоги навчальної програми, у колонку з надписом Тематична виставляється н/а (не атестований(а)).

Тематична оцінка не підлягає коригуванню.

Семестрова оцінка виставляється без дати до класного журналу в колонку з надписом I семестр, II семестр. Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо.

Якщо учень (учениця) був(ла) відсутній(я) на уроках протягом семестру, у відповідну клітинку замість оцінки за I семестр чи II семестр виставляється н/а (не атестований(а)).

Семестрова оцінка може підлягати коригуванню. Скоригована семестрова оцінка виставляється без дати у колонку з надписом Скоригована поруч із колонкою I семестр або II семестр. Колонки для виставлення скоригованих оцінок відводяться навіть за відсутності учнів, які виявили бажання їх коригувати.

Річна оцінка виставляється до журналу в колонку з надписом Річна без зазначення дати не раніше, ніж через три дні після виставлення оцінки за II семестр.

Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок.

Приклад оформлення сторінки класного журналу:

<i>Прізвище, ім'я, по-батькові</i>	<i>Дата проведення</i>		<i>Зошит</i>	<i>Тематична</i>	<i>I семестр</i>	<i>Скоригована</i>
	<i>04/ 09</i>	<i>11/ 09</i>				

<i>Прізвище, ім'я, по-батькові</i>	<i>Дата проведення</i>		<i>Зошит</i>	<i>Тематична</i>	<i>II семестр</i>	<i>Скоригована</i>	<i>Річна</i>
	<i>15/ 01</i>	<i>22/ 01</i>					

--	--	--	--	--	--	--	--

Тему уроку, контрольної, практичної, лабораторної роботи тощо відповідно до календарного планування вчитель - предметник має стисло записати у графі «Зміст уроку».

У графі «Завдання додому» слід коротко зазначити його зміст (прочитати, вивчити напам'ять, повторити тощо), параграфи (сторінки підручника, які учням потрібно прочитати вдома, номери завдань, вправ, які вони мають виконати, тощо).

На початку навчального року, а також перед лабораторними та практичними роботами вчитель-предметник обов'язково має проводити інструктажі з безпеки життєдіяльності. Відмітки про проведення цих інструктажів слід робити в журналі на сторінці предмета в рядку «Зміст уроку», наприклад:

<i>№з/н</i>	<i>Дата</i>	<i>Зміст уроку</i>	<i>Завдання</i>
1.	03/09	Інструктаж з безпеки життєдіяльності. Екологія як наука про довкілля	§ 1 (читати, відповідати на запитання)
2.	10/10	Природа і людина: системний підхід Інструктаж з безпеки життєдіяльності. Практична робота № 1 „Аналіз особливостей історичних етапів взаємодії суспільства і природи”.	§ 2-3 (читати, закінчити оформлення практичної роботи)

3. Відповідно до програми з «Екології» для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний рівень) визначити навчально-виховні завдання уроків з екології (таблиця 1).

Таблиця 1.

<i>Тема уроку</i>	<i>Навчальні завдання</i>	<i>Розвиваючі завдання</i>	<i>Виховні завдання</i>

Орієнтовні формулювання завдань:

Навчальне завдання:

дати початкове уявлення...; забезпечити засвоєння...; сформувати (теоретичні, практичні знання)...; повторити...; закріпити...; узагальнити.....

Розвиваючі завдання:

розвивати уміння: виділяти головне, аналізувати, робити узагальнення і висновки, приймати самостійні рішення, застосовувати наявні знання на практиці, творчого мислення;

сприяти розвитку в учнів особистісних якостей: волі, цілеспрямованості, пам'яті, пізнавального інтересу, світогляду...

Виховні завдання:

удосконалювати екологічне, моральне, трудове, правове, естетичне, економічне, фізичне виховання.

Пошаудиторна робота

1. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота № 3.

Розробка дидактичних матеріалів.

Завдання: Навчитися розпізнавати, систематизувати і виготовляти засоби навчання екології та дидактичний матеріал. Знати методику використання їх на уроці.

Обладнання й матеріали: шкільні програми і підручники з екології; бібліотека основної методичної літератури; зразки різних груп засобів навчання екології та дидактичного матеріалу.

Аудиторна робота

1. Розробити тестові завдання до однієї із тем навчальної програми.
2. Розробити екологічний стенд на одну з програмних тем.
3. Розробити глосарій основних понять заданої теми.

Позааудиторна робота

1. Приготувати один із засобів наочності до будь-якого уроку екології, продумати методику його застосування.
2. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №4.

Методика використання екологічних задач.

Завдання: Навчитися використовувати екологічні задачі у навчальному процесі.

Обладнання й матеріали: шкільні програми і підручники з екології; бібліотека основної методичної літератури; робочі зошити учнів.

Аудиторна робота

1. Скласти набір екологічних задач (задача і відповідь) з вибраної теми програми з «Екології» для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний рівень).

Позааудиторна робота

1. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №5.

Методика проведення практичних робіт з екології.

Завдання. Розвивати вміння у визначенні навчально-виховних завдань предмета за допомогою програми, аналізу шкільного підручника. Готувати експеримент та використовувати його на уроках.

Обладнання й матеріали: шкільні програми і підручник з екології; бібліотечка основної методичної літератури з цього предмета; робочі зошити учнів, обладнання для проведення практичної роботи.

Аудиторна робота.

1. Користуючись шкільною програмою і підручником, розподіліть практичні роботи поурочно, зробіть записи за формою:

Таблиця 1

<i>№ уроку</i>	<i>Тема уроку</i>	<i>Практична робота</i>

2. Скласти картотеку практичного заняття за формою:

- Тема уроку;
- Завдання практичної роботи;
- Обладнання;
- Хід практичної роботи;
- Висновки учнів.

Позааудиторна робота

1. Розробити дидактичну картку до будь-якого уроку екології, продумати методику її застосування з наступним захистом на занятті (індивідуально). Основні компоненти картки: завдання, зразок виконання, опора, ключ для самоперевірки або взаємоперевірки.

2. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №6.

Методика складання плану та конспекту уроку.

Завдання. Продовжити формувати вміння визначати навчально-виховні завдання курсу екології; вдосконалювати прийоми планування роботи вчителя, визначати типи й види уроків, їхню структуру та особливості побудови; навчитися планувати уроки на прикладі складання конспекту уроку засвоєння нових знань використовуючи при цьому шкільні програми, підручники та методичну літературу.

Обладнання й матеріали: шкільна програма і підручники з екології; методична література.

Аудиторна робота.

1. Проаналізувати структуру уроку засвоєння нових знань:

- Формулювання теми уроку, визначення завдань уроку, залучення учнів до роботи.

- Актуалізація опорних знань. Відбір і поєднання методів і прийомів з перевірки, контролю та оцінки знань.

- Мотивація навчальної діяльності.

- Конкретизація завдань і вивчення нового матеріалу, відбір методів і прийомів, спрямованих на первинне сприйняття та осмислення знань (створення проблемних ситуацій, постановка проблемних питань, розв'язання пізнавальних завдань тощо);

- Узагальнення і систематизація нових знань, їхній зв'язок з раніше вивченими. Формування вмінь, застосування знань у процесі їхнього узагальнення.

- Підведення підсумків уроку. Короткий аналіз і узагальнення всієї діяльності учнів на уроці. Записування висновків у зошити. Підсумкова оцінка школярів.

- Домашнє завдання. Мотивація домашнього завдання, диференційований підхід до нього. Перевірка розуміння домашнього завдання.

2. Користуючись шкільною програмою і підручником з екології, визначте структуру уроку «.....» (тема за вибором) за такою схемою:

Схема плану уроку:

- 1). Тема уроку, клас
- 2). Завдання уроку
- 3). Обладнання
- 4). Тип уроку
- 5). Схематичний запис плану уроку

№ п/п	Структурні елементи уроку	Навчальна і організуюча діяльність учителя (зміст викладення, запитання, організація самостійної роботи)	Навчальна діяльність учнів	Засоби навчання	Методи навчання

Позааудиторна робота.

1. Розробити детальну модель уроку засвоєння нових знань (на основі плану складеного на занятті).
2. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №7.

Контроль та оцінка навчальних досягнень учнів з екології.

Завдання. Продовжити формувати вміння визначати навчально-виховні завдання курсу екології; вдосконалювати прийоми планування роботи вчителя, визначати типи й види уроків, їхню структуру та особливості побудови; планувати уроки контролю і оцінки навчальних досягнень учнів з екології використовуючи при цьому шкільні програми, підручники та методичну літературу

Обладнання й матеріали: шкільна програма і підручники з

екології; робочі зошити учнів; методична література.

Аудиторна робота.

1. Підготувати відповіді на запитання:

- функції контролю в навчанні;
- методи контролю навчальних досягнень учнів з екології;
- тематичне оцінювання, форми та методи його здійснення;
- критерії оцінювання знань, вмінь та навичок учнів з екології;
- використання тестових завдань при перевірці знань учнів з екології.

2. Користуючись програмою, шкільним підручником і методичною літературою, розробити завдання і план уроку контролю і оцінки навчальних досягнень учнів з екології.

Позааудиторна робота.

1. Розробити детальну модель уроку контролю і оцінки навчальних досягнень учнів з екології.

2. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №8.

Методика проведення уроку з використанням інформаційних технологій.

Завдання. Визначати теми занять екології з використанням нових інформаційних технологій, виділяти систему понять, що вивчаються, формулювати запитання та завдання учням, складати моделі таких занять, готувати учнів до занять.

Обладнання й матеріали: шкільна програма, підручники, робочі зошити учнів; бібліотека методичної літератури, персональний комп'ютер та мультимедійний проектор.

Аудиторна робота.

1. Підготувати відповіді на запитання:

- Що таке інформаційні технології (ІТ)?
- Описати педагогічні можливості ІТ при вивченні предметів шкільного циклу.
- Які перспективи використання ІТ у навчанні екології?

2. Користуючись програмою, шкільним підручником і методичною літературою, розробіть завдання і план заняття з використанням нових інформаційних технологій.

Позааудиторна робота.

1. Закінчити розробляти модель заняття з використанням нових інформаційних технологій.
2. Підготувати презентацію до однієї з тем програми.
3. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №9.

Методика проведення нетрадиційних уроків. Особливості проведення інтегрованого та міжпредметного уроку.

Завдання: Продовжити формувати вміння визначати навчально-виховні завдання курсу екології; вдосконалювати прийоми планування роботи вчителя, визначати типи й види уроків, їхню структуру та особливості побудови; планувати нетрадиційні уроки з екології використовуючи при цьому шкільні програми, підручники та методичну літературу

Обладнання й матеріали: шкільна програма і підручники з екології; робочі зошити учнів; методична література.

Аудиторна робота.

1. Проаналізувати структуру інтегрованого уроку:
  - повідомлення теми, цілей та завдань уроку;
  - мотивація навчальної діяльності учнів;
  - актуалізація та корекція опорних знань; - повторення й аналіз основних фактів, подій, явищ;
  - творче перенесення знань і навичок учнів у нові ситуації;
  - узагальнення та систематизація навчальних досягнень учнів, основних ідей та наукових теорій з предметів, що є складовими інтегрованого курсу.
2. Користуючись шкільною програмою і підручником з екології складіть план-схему інтегрованого уроку на задану тему.

Позааудиторна робота.

1. Розробити детальний план-конспект інтегрованого уроку.

2. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №10.

Екскурсія – як форма організації навчального процесу з екології.

Завдання: Навчитися планувати та організовувати екскурсії.

Обладнання й матеріали: шкільна програма з екології; методична література.

Аудиторна робота.

1. Підготувати відповіді на запитання:

- види екскурсій;
- етапи екскурсії;

2. Відповідно до програми з екології скласти картотеку екологічних екскурсій.

3. Скласти план проведення екскурсії.

Позааудиторна робота.

1. Визначити функції та призначення екологічних акцій, особливості планування екологічних акцій, спланувати екологічну акцію «Збережемо довкілля задля майбутніх поколінь»

2. Підготуватись до наступного заняття.

Практична робота №11.

Факультативні курси з екології. Екологічний проект як метод організації творчої діяльності учнів

Завдання: Навчитися планувати та проводити факультативні заняття з екології. Визначити теми занять з використанням проектної технології, виділяти систему понять, що вивчаються, формулювати запитання та завдання учням, складати план (модель) проведення заняття, готувати учнів до такого заняття.

Обладнання й матеріали: шкільна програма, підручники, моделі занять з використанням проектної технології.

Аудиторна робота.

1. Користуючись програмою та шкільним підручником визначте тему заняття з використанням проектної технології та розробіть план його проведення.

2. Розробити факультативний курс «Екологічні проблеми міста (села)» (11 клас).

3. «Безпека Харчування», курс за вибором (10 (11) класи),

Позааудиторна робота.

1. Закінчити розробляти модель заняття з використанням проектної технології.

Рекомендована література

1. Білявський Г.О. Основи екологічних знань: [підручник] / Г.О. Білявський, Р.С. Фурдуй. - К.: Либідь, 1997. - 288 с.

2. Глушакова О. Екологічна робота на уроках і в позаурочний час / Хімія. Біологія / О. Глушкова. - 2003. - № 60. - С. 7-10.

3. Гнілуша Н.В. Екологічний практикум: [навчально-методичний посібник] / Н. Гнілуша. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. 116 с.

4. Екологічна освіта в школі: нестандартні уроки, виховні заходи / [Автор-упорядник Т.Ф.Рябчук]. - Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2008. - 192 с. - (Серія «Виховання в школі»).

5. Екологічна освіта та виховання учнівської молоді в іграх і тренінгах: [Методичні рекомендації для вчителів, вихователів, керівників гуртків]. - К.: Основа, 2003. - 132 с.

6. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники») / [Під ред. д-ра біол. наук., проф.. Я.П.Дідуха]. - К.: Фітосоціоцентр, 2000. - 88 с.

7. Екологічне виховання школярів: [Методичний посібник для учнів, вчителів та студентів природничих факультетів]. - Тернопіль, 1995. - 143 с.

8. Екологічні задачі, ігри та вікторини: [Навчальний посібник] / Н.О. Пустовіт, З.Н.Плечова. - К.: Наукова думка, 1995. - 72 с.

9. Екологія. Програми для навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний, профільний). 10-11 кл. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>

10. Пустовіт Г.П. Дослідницька робота учнів з екології в позашкільних установах і школах / Г.П. Пустовіт. - К., 1996.

11. Скиба Ю.А. Науково-дослідна робота з біології та екології у загальноосвітній школі / Ю.А.Скиба, М.М.Скиба. - К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2005. - 87 с.

12. Сценарії екологічних заходів. - Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. - 368 с.

13. Царик Л.П. Екологія. 10 клас. Профільний рівень Підручник/Царик Л.П., Вітенко І.М., Царик П.Л..-К.: Генеза, 2010.

14. Царик Л.П. Екологія. 11 клас. Профільний рівень Підручник/Царик Л.П., Вітенко І.М., Царик П.Л..-К.: Генеза, 2011.

15. Царик Л.П. Екологія. 11 клас. Рівень стандарту, академічний рівень. Підручник/ Царик Л.П., Царик П.Л., Вітенко І.М.-К.: Генеза, 2011.

16. Шабанов Д.А., Кравченко М.О. Екологія у шкільному курсі біології / Д.А.Шабанов, М.О Кравченко. - Х.: Видавнича група „Основа”, 2005. - 142 с.